

НЕ ІСНУЄ «ПОТІМ». ПОТІМ – ЦЕ ЗАРАЗ

(рецензія на виставу «Той, що відчиняє двері»

за мотивами однойменної містичної комедії Неди Нежданої,

режисер – Денис Щербак)

Валерія Олійник,

студентка 3 курсу освітньої програми

«Літературна творчість, українська мова і література та англійська мова», Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка

Рецензія актуалізує питання свободи та вибору у виставі за п'єсою сучасної української письменниці Неди Нежданої, порушує питання наслідків колоніальної доби, розкриває діалог епох. Усвідомлення проблематики вистави – це важливий етап переосмислення сучасності.

Через яскраву іронічність і багатозначність вистави, у рецензії визначено постмодернізм як стильову домінуючу п'єсу. Окреслено новаторство авторки в структурній побудові тексту. Глядач має змогу впізнати себе в чужій та історично віддаленій епосі, установити з нею творчий діалог.

Отож рецензія покликана посприяти в подальших дослідженнях драматичного мистецтва в сучасній українській літературі.

Ключові слова: вистава, свобода, Національний центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса, «Той, що відчиняє двері», містична драма, Неда Неждана, проблематика вибору.

THERE IS NO “LATER”. LATER IS NOW

(review of the performance "The One Who Opens the Door" by Denis

Shcherbak based on the play by Neda Nezhdana)

Valeriia Oliinyk,

3th year student of the master's program "Literary creativity, Ukrainian language and literature and English language" of the Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

The review actualizes the issues of freedom and choice in the play by the modern Ukrainian writer Neda Nezhdana, raises the question of the consequences of the colonial era, reveals the dialogue of epochs. Awareness of the problems of the play is an important stage in the rethinking the present.

Due to the vivid irony and ambiguity of the play, the review identified postmodernism as the stylistic dominant of the play. The author's innovation in the structural construction of the text is outlined. The viewer has the opportunity to get to know himself in a foreign and historically distant epoch, to establish a creative dialogue with it.

In conclusion, the review is intended to help in further research of dramatic art in current Ukrainian literature.

Key words: play, freedom, The Les' Kurbas National Centre for Theatre Arts, "The One Who Opens the Door", mystical drama, Neda Nezhdana, issues of choice.

Постановка містичної комедії «Той, що відчиняє двері» режисера Дениса Щербака за мотивами однойменної драми Неди Нежданої відбулася 12 лютого 2022 року в Національному центрі Театрального мистецтва ім. Леся Курбаса. Переглядаючи виставу, відчуваєш приємність мандрівника, який подорожує новою країною. Адже драма була написана у 2012-ому році, але залишається актуальною й донині.

«Далі? Не знаю», – от яка цитата найбільше виявляє головний настрій вистави. Постмодерна непевність і іронія про душевну короткозорість нашого з вами буття. Вистава Дениса Щербака – це намагання незамуленим поглядом подивитися на те, що коїться прямо під носом. Щоправда, автор не дає готових відповідей, а лише ставить запитання, пропонує нам поміркувати над

проблемами свободи та вибору. Бо кожному треба вчитися брати на себе відповідальність, усвідомлювати себе причиною всіх подій у власному житті.

Погляду глядача/читача відкривається широкомовна композиція, що є не тільки актуальною, а ще й по-своєму – новаторською. Адже п'єса має нетиповий для драми епілог наприкінці, що натякає нам на поєднання епічного та драматичного начал.

У п'єсі всього дві дійові особи. Такий лаконізм покликаний зосередитися на двох жінках і скерувати погляд глядача на ті теми, які справді турбують авторів. Проблематика важлива й торкається не тільки суто індивідуального, а й загальнонаціонального, загальнолюдського. П'єса – то грифельна дошка, на якій вимальовується все, що допіру сиділо глибоко всередині кожної людини.

Несподівано влучна назва – це потужний символ, що промовляє до нас від самого початку й до кінця вистави. Віка та Віра (акторки Катерина Левіна і Таїсія Кисельова) протягом усієї драми чекали на того, хто відчинить двері та випустить їх із холодного моргу № 5. Натомість жінки самі відчинили ці двері. За Дж.Кемпбеллом: «Герой стає тим, кого був покликаний знайти». Характери показані в динаміці: дійові особи на початку вистави та наприкінці – абсолютно різні, адже їм стає відомо те, про що спочатку вони й не здогадувалися.

Замкнутий, мало не клаустрофобічний, простір спонукає жінок поглянути вглиб себе. Це своєрідна перевірка на мужність за Юнгом, адже зустріч із самим собою «найнеприємніша», вона може змусити відсахнутися кожного, хто наважиться на це. Тому центральна розповідь про сон – коротка, але від того не менш глибока, замальовка, через яку розтинається особистісна трагедія молодій жінки. Тільки-от сон перегукується також і з ситуацією, у

яку потрапили дійові особи. Морг зачинений, і тепер жінки безпорадно стукають у двері, шукаючи певності й запоруки.

І телефонні дзвінки, що покликані нагнати атмосферу, лунають поміж сценами. Кожного разу тривожні, як грім серед ясного неба. На глядача впливає несподіванка таких дзвінків і таємничі слова незнайомця. І, зрештою, цей голос каже визначитися. Постає питання: сказати про свої погляди або тримати язика на припоні? А тут іще більша проблема – як відчуватиме себе людина, яка не має контролю над ситуацією? Кепсько.

І прикінцевий дзвінок: «Ми можемо самі вибирати: іти чи залишатися...», себто виходити з цього «холодного періоду року в Україні», моргу № 5, або залишатися там.

Також потішила вигадка про те, що час зупинився. Це спонукало жінок замислитися над пришествиям ядерної війни. І нам, українцям, які живуть у 2022 році, така перспектива ввижається цілком можливою. А заразом прокидається намагання надолужити все, чого не встиг зробити раніше.

Окремо хочу відзначити гумор. Вогнепечний і дошкульний, а кожна сцена дає змогу глядачу/читачу побачити в тих замальовках себе. Уже місце дії – морг № 5 натякає на гумористичні павзи у виставі. Авторка дібрала влучні діалоги, аби висловити наболіле. Через цю драму можна напитися досхочу живої української мови. Виклад – простий і ненав'язливий. А тема жити «тут і зараз» лунає у цих рядках: «Оце все наша совковська звичка – лишати все на потім... якось, колись, десь...». Хіба не правда? Тут і з'являється спокуса піти наперекір совковій формулі.

У п'єсі можна знайти своєрідний діалог епох: «Пішли, кажу на «Ріголетто» Верді. А він знову: «А він українець?». «Хто, – кажу, – Верді чи Ріголетто?» А він: «Обоє»». Цитата перегукується зі словами дійової особи Миколи Куліша Ступая з драми «Патетична соната». Куліш його зображує

ревним українцем, де все йому має бути українським, навіть Бетховен, а якщо той не українець, то най би батька мав українського.

Також авторці не бракує слів зобразити яскраві алюзії на сучасників, яким однаково, за кого, головне, аби не стало гірше: «Тобі не фіолетово? Гірше, ніж зараз, уже все одно не буде...». Теми, які порушує Неда Неждана – глибоконаціональні та промовляють до кожного. Свобода і вибір – от, що важливо для всієї України. А хистка непевність як свічадо, що відображає настрої суспільства.

Отже, шість сцен з епілогом, але такі, що здатні пробратися до найглибшої відтулини душі глядача/читача. Композиція нагадує емоційну картину, предтечі її складаються в повний малюнок – живий, рухливий. І варто її тільки побачити, як уже не можеш відірватися – принишкло спостерігаєш за акторками. Опісля відчувається дивний доплив сили, що спонукає не скорятися, а брати ситуацію у свої руки. Неда Неждана показала неабияку прозірливість у тому, що є і що буде, а режисер Денис Щербак талановито втілив це на сцені. Багато хто спізнає у характерах себе – це і є шлях углиб своєї душі.